

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра методики професійного навчання

ПОГОДЖЕНО

В.о. декана інженерно-
енергетичного факультету
Каріне Горбунова

«__» 2022 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Дмитро Бабенко

«__» 2022р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»**

освітньо-професійна програма
для здобувачів вищої освіти початкового рівня (молодший бакалавр, 2 курс)
денної форми навчання
на 2022-2023 навчальний рік

Освітній ступінь – Молодший бакалавр
Галузь знань – 20 Аграрні науки та продовольство
Спеціальність – 208 Агроінженерія
Мова викладання – українська

Миколаїв – 2022 рік

Робоча програма відповідає меті та особливостям освітньо-професійної програми «Агроінженерія» початкового (короткий цикл) рівня вищої освіти, затвердженої вченою радою Миколаївського національного аграрного університету (протокол №8 від 29.03.2022 року).

Розробник програми: асистент кафедри методики професійного навчання Катерина Яблуновська, Миколаївський національний аграрний університет
Програма розглянута на засіданні кафедри методики професійного навчання МНАУ протокол № 11 від 24.05.2022 року.

Завідувач кафедри
канд. пед. наук, доцент

Каріне ГОРБУНОВА

Схвалено науково-методичною комісією інженерно-енергетичного факультету МНАУ, протокол №19 від 09.05.2022 року.

Голова науково-методичної комісії
докт. пед. наук, доцент

Ілона БАЦУРОВСЬКА

© МНАУ, 2022 рік
© МНАУ, 2023 рік

1. Анотація

Вивчення навчальної дисципліни "Основи охорони праці та безпека життєдіяльності" є важливим кроком у розширенні світогляду майбутніх фахівців про безпеку людини та її захист у процесі виробничої і побутової діяльності, в умовах надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу.

Процес навчання складатиметься з теоретичних і практичних занять, що проходять відповідно до законодавства України та інших діючих нормативних документів.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні оволодіти знаннями про загальні закономірності виникнення і розвитку небезпек, надзвичайних ситуацій, в першу чергу техногенного характеру, їх властивості, можливий вплив на життя і здоров'я людини, а також уміннями і навичками для запобігання їх виникненню, розвідку і ліквідації наслідків дії, захисту людей та навколишнього середовища.

Summary

The study of the subject "Life Safety and basics of labor protection" is an important step in expanding the outlook of future specialists on human security and its protection in the process of production and living activities, in emergency situations of peace and war.

The training process consists of theoretical and practical classes held in accordance with the legislation of Ukraine and other existing normative documents.

As a result of studying the discipline, students must master knowledge of the general laws of emergence and development of hazards, emergencies, primarily of anthropogenic nature, their properties, possible effects on human life and health, as well as skills and abilities to prevent them from occurring, exploration and liquidation of consequences of action, protection of people and the environment.

2. Опис навчальної дисципліни

«Основи охорони праці та безпеки життєдіяльності»

Галузь знань 20 – «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність 208 «Агроінженерія»

Освітній ступінь – «Молодший бакалавр»

Семестр – 4

Кількість кредитів ECTS – 6,0

Кількість змістових модулів – 2

Загальна кількість годин – 180,0 год.

Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:

Лекції – 22 год. / 2 кредити ECTS

Практичні заняття – 38 год. / 2 кредити ECTS

Самостійна робота – 120 год. / 2 кредити ECTS

Форма підсумкового контролю – **екзамен у 4 семестрі.**

У процесі вивчення дисципліни застосовуються інноваційні педагогічні технології, а саме цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів: комп'ютерні презентації, тестові програми, система дистанційної освіти Moodle, технології JietSi, вбудовані в курс на платформі Moodle, ZOOM та інші.

Робоча програма щорічно оновлюється з урахуванням побажань та результатів опитування здобувачів вищої освіти, роботодавців та випускників ОПП 208 «Агроінженерія».

Якісні зміни до робочої програми:

У 2022 р. порівняно з 2021 р. – структурні зміни за темами 6, 7 щодо обсягів самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Передбачені неформальні освітні заходи. Здобувачам пропонуються протягом вивчення дисципліни: індивідуальні завдання, участь у вебінарах та семінарах з питань безпеки життєдіяльності, участь у тематичному круглому столі. Здобувач має право самостійно обирати напрям і вид неформальних освітніх заходів. Оцінка їхніх результатів відбувається за наявності документального підтвердження (сертифікат, свідоцтво, скріншот, програма, запрошення тощо). Перезарахування дисципліни або окремих тем відбувається за бажання здобувача на підставі нормативної внутрішньої документації та Положень МНАУ.

Передбачені інформальні заходи освіти. Передбачається, що здобувач у ході життєвого досвіду має застосовувати здобуті знання та результати, наприклад, вивчаючи наступну тему чи готуючись до всіх видів робіт. І навпаки – здобувачі використовують життєві приклади для трансформації їх в освітній процес, зокрема щодо безпеки життєдіяльності.

Можливості набуття програмних результатів в умовах інклюзивної освіти. В університеті вхід облаштовано пандусом. Є кнопка виклику чергового. Є відповідальні особи, які організують освітній процес (декан, заступники декана, куратор).

Можливість дистанційного (або очно-дистанційного) навчання через:

- систему Moodle (<https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=3098> – лекційний матеріал, практичні завдання, напрями наукової та творчої роботи, завдання на самостійне опрацювання);

- платформу онлайн-занять Zoom – для проведення індивідуальних практичних занять, консультацій тощо;

- електронний репозитарій МНАУ – для використання інформаційних матеріалів (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2457>);

- спілкування через електронну пошту (yablunovskayakaterina@ukr.net) та телефонний зв'язок;

- залучення до освітньо-наукових заходів в онлайн-режимі;

- індивідуальний підхід до викладення матеріалу навчальної дисципліни;

- можливість залучення до освітнього процесу куратора академічної групи та людини, яка знаходиться поряд з здобувачем вищої освіти з особливими освітніми потребами (батьки, сестра, брат та інших).

Мовна підготовка. Дисципліна викладається українською мовою. Водночас, з кожної теми виділено ключові слова, які здобувачі вивчають англійською мовою. Здобувачі мають можливість брати участь у вебінарах та наукових заходах англійською мовою.

Форми навчання. Денна (дистанційна, змішана – за наказом по університету, наприклад у зв'язку із дотриманням карантинних заходів). Освітній процес реалізується у таких формах: навчальні заняття (лекційні заняття, практичні заняття, консультації), індивідуальні завдання, самостійна робота, контрольні заходи.

Методи навчання. Основними, які використовуються від час викладання і вивчення дисципліни, є: лекції (інформаційні, лекції-візуалізації), практичні заняття (пояснення, інструктаж, обговорення питань навчального матеріалу, виконання практичних завдань, підготовка рефератів, презентацій), інтерактивні заняття (моделювання життєвих ситуацій, метод опори на життєвий досвід здобувачів), виконання завдань з тем віднесених на обов'язкове самостійне опрацювання), індивідуальна робота, консультації з викладачем, навчання з використання дистанційних та інтерактивних технологій (Moodle, Zoom та ін.).

У процесі навчання всі учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності – сукупності етичних принципів та визначених правил провадження освітньої та наукової діяльності, які є обов'язковими для всіх учасників такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання та наукової діяльності, з урахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту», «Про освіту», методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності, Кодексу академічної доброчесності у Миколаївському національному аграрному університеті та інших документів.

Усі академічні тексти (освітні та наукові) здобувачів вищої освіти обов'язково перевіряються щодо їх відповідності принципам академічної доброчесності, у т. ч. за допомогою програми Unicheck.

Дотримання вимог академічної доброчесності під час створення академічних текстів

Автором (співавтором) освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору є особа, яка зробила особистий інтелектуальний внесок до проведення дослідження, безпосередньо брала участь у його створенні та несе відповідальність за його зміст.

Під час оприлюднення освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору мають бути зазначені всі його автори. Не допускається зазначати як автора освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору особу, яка не відповідає критеріям, визначеним абзацом першим цієї частини. Якщо у проведенні дослідження або створенні освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору брали участь інші особи, що не вказані як його автори, це має бути зазначено у творі із визначенням внеску кожної такої особи.

Освітній (освітньо-науковий, науковий) твір має містити достовірні відомості про використані методи, джерела даних, результати дослідження та отримані наукові (науково-технічні) результати.

Якщо під час проведення дослідження та/або створення освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору були використані розробки, наукові (науково-технічні) результати, що належать іншим особам, це має бути зазначено в освітньому (освітньо-науковому, науковому) творі з посиланням на джерело їх оприлюднення.

Використання загальновідомих фактів чи ідей не потребує окремого зазначення.

Всі текстові запозичення, що використовуються в освітньому (освітньо-науковому, науковому) творі (окрім стандартних текстових кліше), мають бути позначені з посиланням на джерело запозичення.

Текстові запозичення мають бути позначені у спосіб, який дозволяє чітко відокремити їх від власного тексту автора (авторів).

У разі використання автором (авторами) власних, розробок, наукових (науково-технічних) результатів, які були оприлюднені раніше, він (вони) мають зазначити це в освітньому (освітньо-науковому, науковому) творі.

Дотримання вимог академічної доброчесності для здобувачів освіти

Здобувачі освіти зобов'язані виконувати вступні, навчальні, контрольні, кваліфікаційні, конкурсні та інші види завдань самостійно. Самостійність у виконанні завдання означає, що воно має бути виконане:

1) для індивідуальних завдань – особисто здобувачем, а для групових завдань – лише визначеною групою здобувачів, без втручання інших осіб, під керівництвом та контролем викладачів, що визначені як керівники, та затверджені відповідно до нормативної документації закладу вищої освіти з урахуванням індивідуальних потреб і можливостей осіб з особливими освітніми потребами;

2) якщо умови або характер завдання передбачають обмеження у можливих джерелах інформації – без використання недозволених джерел інформації.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм.

Дотримання вимог академічної доброчесності під час оцінювання

Оцінювання у сфері вищої освіти і науки відповідає вимогам об'єктивності, валідності та справедливості. Оцінювання є об'єктивним, якщо воно ґрунтується на заздалегідь визначених критеріях. Оцінювання є валідним, якщо воно здійснюється відповідно до критеріїв, що визначаються законодавством України та суб'єктом внутрішнього забезпечення якості освіти. Оцінювання є справедливим, якщо воно проводиться за відсутності конфлікту інтересів, дискримінації та неправомірного впливу на оцінювача.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - забезпечити відповідні сучасним вимогам знання студентів про загальні закономірності виникнення і розвитку небезпек, надзвичайних ситуацій, їх властивості, можливий вплив на життя і здоров'я людини, сформувати у студентів свідоме та відповідальне ставлення до питань особистої безпеки й безпеки тих, хто її оточує; навчити людину розпізнавати й оцінювати потенційні небезпеки, визначити шлях надійного захисту від них, уміти надавати допомогу в разі потреби собі та іншим, а також оперативно ліквідувати наслідки прояву небезпек у різноманітних сферах людської діяльності.

Предметом дисципліни є люди та середовище, в якому вони мешкають та здійснюють трудову діяльність.

Об'єктом дослідження дисципліни виступає людина у різних аспектах її діяльності (фізичному, психологічному, духовному, суспільному).

Завдання - передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятого ризику.

До системи компетентностей належать:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати типові спеціалізовані завдання та практичні проблеми під час професійної діяльності у галузі, або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується певною невизначеністю умов агропромислового виробництва.

ЗК9. Здатність використовувати у практичній діяльності заходи з метою поліпшення безпеки праці.

Фахові компетентності спеціальності.

ФК 6. Здатність організовувати використання техніки відповідно до вимог екології, безпеки життєдіяльності та охорони праці, принципів оптимального природокористування й охорони довкілля.

Програмні результати навчання.

ПРН4. Розуміти і реалізувати свої права та обов'язки, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

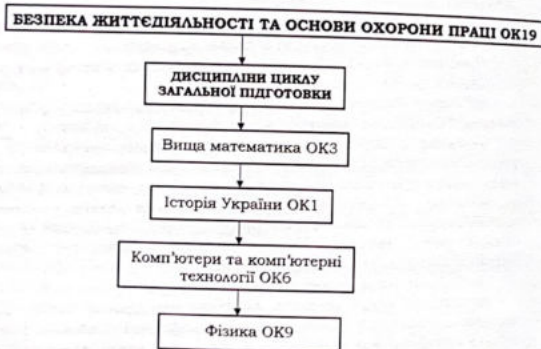
ПРН1. Розуміти заходи з охорони праці і безпеки життєдіяльності відповідно до правових вимог законодавства.

4. Передумови для вивчення дисципліни

Здобувачі вищої освіти вже мають володіти базовими знаннями та компетентностями з окремих дисциплін циклу загальної підготовки, які заплановані до вивчення освітньо-професійною програмою підготовки здобувачів вищої освіти «Агроінженерія» початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти за спеціальністю 208 «Агроінженерія».

До переліку дисциплін, які мають бути вивчені раніше, належать: цикл загальної підготовки (Вища математика; Історія України; Комп'ютери та комп'ютерні технології; Фізика);

5. МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ У СТРУКТУРІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

6. СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

Змістовий модуль №	назва	Теми					
		№	назва	ЛЗ	ПЗ	СР	Разом
1	Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності	1	Основні поняття та визначення БЖД	1	2	10	13
		2	Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослини, об'єкти економіки.	1	2	10	13
		3	Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті.	2	2	10	14
		4	Небезпеки що ведуть до НС та заходи зниження їх наслідків.	2	4	10	16
		5	БЖД в умовах надзвичайних ситуацій.	2	4	10	16
		6	Управління силами та засобами об'єктів господарювання під час НС.	2	4	10	16
Всього за змістовий модуль 1				10	18	60	88
2	Змістовий модуль 2. Основи охорони праці	7	Правові питання охорони праці.	1	2	8	11
		8	Організаційні питання охорони праці.	1	2	8	11
		9	Основи виробничої санітарії та гігієни.	2	2	8	12
		10	Гігієна праці при застосуванні шкідливих речовин.	2	2	9	13
		11	Основи виробничої безпеки	2	4	9	15
	12	Електробезпека	2	4	9	15	
	13	Пожежна безпека	2	4	9	15	
Всього за змістовий модуль 2				12	20	60	92
Всього годин по навчальній дисципліні				22	38	120	180

7. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

7.1 Загальний розподіл годин і кредитів

Назва змістового модуля	Кількість годин і кредитів		
	години	кредити	%
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності людини у середовищі існування.	88	3,0	40
Змістовий модуль 2. Організаційно-правове забезпечення управління силами та засобами об'єкту господарювання під час надзвичайних ситуацій	92	3,0	60
Всього	180	6,0	100,0

7.2 Склад, обсяг і терміни виконання змістових модулів

Назва змістового модуля	Кількість годин	Термін виконання, тиждень
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності людини у середовищі існування.	88	1-7
Змістовий модуль 2. Організаційно-правове забезпечення управління силами та засобами об'єкту господарювання під час надзвичайних ситуацій	92	8-19
Всього	180	X

7.2 Вид, перелік та короткий зміст лекцій

Лекція	Вид завдання	Тема	Короткий зміст	Години	Використання мультимедійного обладнання
Змістовий модуль 1. БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ					
1	Вступна	Тема 1. Основні поняття та визначення БЖД.	Мета, об'єкт і предмет вивчення навчальної дисципліни. Поняття небезпеки, небезпечних ситуацій. Класифікація небезпек. Ризик-як оцінка небезпек. Системний аналіз безпеки життєдіяльності Key words: life, activity, health, safety, danger, emergency, risk	1	*

2	Інформаційна	Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослини, об'єкти економіки.	Людина, як біологічний та соціальний суб'єкт. Середовище життєдіяльності людини: природне, соціально-політичне, техногенне. Пожежна небезпека. Key words: man, human life, natural, socio-political, man-made environment, fire danger.	1	*
3	Інформаційна	Тема 3. Небезпеки життєдіяльності людини в сфері та побуту.	Техногенні небезпеки та їх уражальні фактори. Шум. Вібрація та захист від них. Випромінювання та захист від них. Хімічні фактори небезпек. Біологічно небезпечні фактори та захист від них. Психофізіологічні фактори небезпек Key words: man-made hazards, noise, vibration, radiation, chemical, biological, psychophysiological hazards	2	*
4	Інформаційна	Тема 4. Небезпеки життєдіяльності людини до НС та їхній захист за умов виникнення надзвичайних ситуацій.	Природні небезпеки. Техногенні небезпеки. Соціально-політичні небезпеки. Комбіновані небезпеки. Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі. Key words: natural, man-made, socio-political, combined hazards	2	*
5	Інформаційна	Тема 5. БЖД в умовах надзвичайних ситуацій: структура, функції, виконання та розвиток НС.	Причини виникнення та класифікація НС. Запобігання виникненню НС. Інформація про загрозу або виникненню НС. Поведінка та дії в цих умовах. Оперативне управління за умов НС. Пункти управління НС. Організація ліквідації наслідків НС. Карантин та інші санітарно-профілактичні заходи. Організація життєзабезпечення населення НС. Key words: emergency situation, quarantine, sanitary and preventive measures.	2	
6	Інформаційна	Тема 6. Управління діяльністю за об'єктом господарювання під час НС.	Менеджмент безпеки. Ідентифікація небезпек. Взаємодія з державними та громадськими органами захисту. Правове забезпечення та управління безпекою життєдіяльності. Key words: management, hazard identification, legal support	2	
Змістовий модуль 2. ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ					
7	Інформаційна	Тема 7. Правові питання охорони праці.	Основні законодавчі та нормативні акти з охорони праці. Державний нагляд і громадський контроль за охороною праці. Обов'язки роботодавця щодо створення безпечних і шкідливих умов праці. Обов'язки працівників щодо виконання зобов'язань нормативних актів про ОП. Нормування робочого часу та відпочинку. Відповідальність за невиконання заходів з охорони праці. Key words: laws, regulations, state supervision, public control, standardization of working hours	1	
8	Інформаційна	Тема 8. Організаційні питання охорони праці.	Система державного управління охороною праці в Україні. Служба охорони праці та її склад. Назначення охорони праці. Кабінети з ОП. Атестаційно-робочі місця з умовами праці. Key words: labor protection service, training, certification.	1	*

9	Інформаційна	Тема 9. Основи виробничої санітарії та гігієни.	ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення». Гігієна праці, виробничої санітарії та особиста гігієна. Метеорологічні параметри їх вплив на людину. Освітлення виробничих приміщень. Виробничий шум, вібрація та захист від них. Key words: hygiene, sanitation, lighting, industrial noise vibration.	2
10	Інформаційна	Тема 10. Гігієна праці при застосуванні шкідливих речовин	Хімічні шкідливі речовини та захист від них. Шкідливий вплив на людину. Освітлення виробничих приміщень. Виробничий шум, вібрація та захист від них. Засоби індивідуального захисту. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги до розміщення підприємств, до виробничих робочих приміщень. Key words: harmful substances, harmful radiation, personal protective equipment, sanitary and hygienic requirements	2
11	Інформаційна	Тема 11. Основи виробничої безпеки	Загальні положення про безпеку виробничих процесів. Небезпечні зони та захисні засоби. Сигналізація II виду. Знаки безпеки. Загальні вимоги про змінний струм. Key words: safety of production processes, alarm system current.	2
12	Інформаційна	Тема 12. Електробезпека	Дія електричного струму на організм людини. Умови та небезпеки ураження людини електричним струмом. Організація та технічні заходи захисту ураження людини електричним струмом. Організація безпечної експлуатації електроустановок. Key words: electric current, technical measures, electrical installations	2
13	Інформаційна	Тема 13. Пожежна безпека	Основні нормативні документи, що регулюють вимоги щодо пожежної безпеки. Причини пожеж та вибухів в с.г. підприємствах. Пожежонебезпечні властивості матеріалів та речовин. Пожежовивбухова небезпечність об'єктів. Система організаційно-технічних заходів. Державний пожежний нагляд. Більше заохочує. Key words: fire safety, materials and substances, fire supervision, lightning protection.	2
Всього годин				22

7.4 Перелік та план практичних занять

Практичні заняття з дисципліни проводяться з використанням методичних рекомендацій та відповідної (визначеної до кожного заняття та окресленої на попередньому занятті викладачем) нормативної бази.

Години	Тема практичного заняття	План практичного заняття
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності.		
2	Ризиковий баланс та оцінка небезпек.	Виконання практичних вправ (рішення задач по оцінці ризику небезпек).
2	Людина – як елемент системи «людина-життєве середовище».	Виконання практичних вправ (розрахунок добової потреби в енергії (харчуванні)).
2	Небезпека життєдіяльності у виробничій сфері та побуті. Засоби їх попередження.	Виконання практичних вправ (рішення задач з реалізацією захисту).
4	Небезпеки, що ведуть до надзвичайних ситуацій	Захист практичних письмових завдань, перевірка знань за допомогою тестів.
4	Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій.	Захист практичних письмових завдань, перевірка знань за допомогою тестів.
4	Надання першої долікарської допомоги потерпілим	Виконання практичних вправ (розрахувати послідовність при прийнятті ратувальних та реанімаційних дій при конкретних подіях за вихідними даними).

Змістовий модуль 2. Основа охорони праці.		
2	Дослідження мікрокліматичних умов виробничих приміщень. Дослідження освітленості виробничих приміщень.	Виконання практичних вправ (дослідження параметрів мікроклімату).
2	Дослідження параметрів загазованості та загазованості повітря виробничих приміщень. Розрахунок вентиляції виробничих приміщень.	Виконання практичних вправ (дослідження параметрів загазованості та загазованості повітря виробничих приміщень; розрахунок вентиляції виробничих приміщень).
2	Вивчення та вибір засоба індивідуального захисту організму людини.	Виконання практичних вправ (вивчення методики визначення розмірів ЗІЗОД).
4	Навчання з охорони праці. Розрахування та облік НВ на виробничих.	Виконання практичних вправ (рішення ситуативних задач з розрахування нешкідливих викидів).
4	Електробезпека мереж змінного струму.	Виконання практичних вправ (рішення задач з електробезпеки).
4	Вивчення вогнегасних речовин та первинних засобів гасіння пожеж. Розрахунок блискавозахисту.	Виконання практичних вправ (вивчення вогнегасних речовин та первинних засобів гасіння пожеж; розрахунок блискавозахисту).
32	Всього годин	

7.5 Темі, форма контролю та перевірки завдань, які винесені на самостійне обов'язкове опрацювання, та індивідуальної роботи

Темі, які виносяться для обов'язкового самостійного опрацювання, здобувачі вищої освіти вивчають у вільний від занять час. Самостійна робота в обсязі 10 години складається з вивчення матеріалу за допомогою конспектів лекцій, підручників, допоміжної літератури, законодавчо-нормативної бази, а також підготовки до практичних занять і виконання окреслених у методичних рекомендаціях завдань.

Завдання, які винесені на самостійне опрацювання, мають бути захищені та оцінені.

Змістовий модуль	№ з/п	Тема	Кількість годин	Форма контролю	Кількість балів	
					min	max
1	1	Тема 1. Основні поняття та визначення БЖД.	10	опитування, тестування, перевірка індивідуального завдання, робота у Moodle	2	4
	2	Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	10	-/-		
	3	Тема 3. Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті.	10	-/-		

2	4	Тема 4. Небезпеки що ведуть до НС та заходи зниження їх наслідків.	10	-/-	11	22		
	5	Тема 5. БЖД в умовах надзвичайних ситуацій.	10	-/-				
	6	Тема 6. Управління силами та засобами об'єктів господарювання під час НС.	10	-/-				
	7	Тема 7. Правові питання охорони праці.	8	-/-				
	8	Тема 8. Організаційні питання охорони праці.	8	-/-				
	10	Тема 9. Основи виробничої санітарії та гігієни.	8	-/-				
	11	Тема 10. Гігієна праці при застосуванні шкідливих речовин.	9	-/-				
	12	Тема 11. Основи виробничої безпеки	9	-/-				
	13	Тема 12. Електробезпека	9	-/-				
	14	Тема 13. Пожежна безпека	9	-/-				
	Разом		120	X			14	28

7.6. Перелік тем наукової роботи здобувачів вищої освіти у межах роботи наукового гуртка з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці»

1. Правові та організаційні основи безпеки життєдіяльності.
2. Фізіологічна надійність людини та шляхи її підвищення.
3. Безпека перебування на вулицях.
4. Втома і перевтома та її вплив на працездатність людини.
5. Психологічні травми та способи боротьби з ними в повсякденному житті (конфлікти).
6. Заходи, щодо запобігання втрат особового складу поліції під час проведення операції по затриманню озброєних злочинців. Ведення переговорів.
7. Особливості виконання оперативно-службових завдань при проведенні антитерористичної операції.
8. Озброєння та спец засоби, які використовуються при проведенні спеціальних операцій по затриманню озброєних злочинців.
9. Дії працівників поліції при виявленні конвертів та іншої кореспонденції, що може містити бактеріологічні отруйні речовини.
10. Особливості поведіння під час політичних небезпек.
11. Соціальне середовище як складова середовища існування населення та його вплив на формування морально-вольових якостей.
12. Небезпеки психологічного впливу на поліцейського, шляхи боротьби з психологічним впливом під час виконання службових завдань.

13. Емоційне навантаження, шляхи подолання професійного та емоційного вигорання поліцейського.

14. Людина в екстремальних умовах навколишнього середовища, шляхи подолання стресового стану.

15. Дезінформація як джерело небезпек для правоохоронця.

Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти складається з двох видів: для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені лекційні і практичні заняття, та для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань та участі у заходах неформальної освіти.

Для здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені практичні заняття	Оцінка в балах	Для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів	Оцінка в балах
Проаналізувати законодавчо-нормативну базу з окресленого питання	1	Створення презентаційних матеріалів, зокрема англійською мовою	3
Захистити вирішене практичне завдання	1	Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел	5
Вирішити тестові завдання з теми лекції у MOODLE	1	Вирішення додаткового індивідуального завдання підвищеної складності	7
Виконання розрахункової роботи	1	Формування презентаційного матеріалу	5
Переклад 5 слів з теми англійською мовою	1	Переклад 5-10 словосполучень англійською мовою	8
Виконання розрахункової роботи з теми заняття	1	Аналіз змін законодавства	3
Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо)	Зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах	Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо)	Зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах

7.6. Питання для поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

1. Аксиоми безпеки життєдіяльності.
2. Методологічні основи безпеки життєдіяльності.
3. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.
4. Характеристика мікро- та макро-біологічних небезпек.
5. Характеристика пожежної та вибухопожежної небезпек.

6. Характеристика гідродинамічних небезпек.
7. Характеристика радіаційної та хімічної небезпек.
8. Характеристика екологічної небезпек.
9. Ризик як оцінка небезпек: критерії переходу небезпечної події у надзвичайну ситуацію, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності.
10. Класифікація надзвичайної ситуації за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.
11. Характеристика пандемії, епідемії, їх вражаючі фактори, характер проявів та наслідків для людей, тварин, рослин.
12. Алгоритм класифікації надзвичайної ситуації.
13. Методи дослідження та кількісної оцінки ризику.
14. Прояв небезпек, відчуття небезпек, поняття людиною безпеки.
15. Організація аварійно-рятувальних і інших невідкладних робіт при виникненні надзвичайних ситуацій.
16. Невідкладні роботи у разі виникнення надзвичайних ситуацій.
17. Загальні поняття про глобальні соціальні проблеми людства.
18. Евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей у мирний час та в особливий період.
19. Локальні та об'єктові системи оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій.
20. Іонізуюче випромінювання, види та характеристика випромінювання, заходи щодо впливу патологічних процесів при малих дозах іонізуючого випромінювання.
21. Загальні поняття про укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту та евакуаційні заходи.
22. Властивості системи управління ризиком і вимоги до неї.
23. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту та їх характеристика.
24. Соціально-небезпечні хвороби, причини виникнення, ліквідація.
25. Загальні поняття про захворювання, що передаються статевим шляхом, боротьба з інфекціями.
26. Концепція прийнятної (допустимої) ризику. Ідентифікації та квантифікації небезпек.
27. Поняття про алкогольну та тютюнову залежність, наркоманію. Вплив на організм людини.
28. Управління ризиком, основні завдання управління, концепції аналізу ризиків.
29. Ризик як оцінка небезпек. Ступені припустимості ризику.
30. Способи припинення процесу горіння.
31. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів.
32. Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП.
33. Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенції

- та повноваження органів державного управління охороною праці.
34. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення.
35. Державний нагляд за охороною праці на підприємстві АПК: органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права.
36. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці на підприємстві АПК.
37. Організація охорони праці на підприємстві АПК: структура, основні функції і завдання управління охороною праці на підприємстві АПК.
38. Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість.
39. Громадський контроль за станом охорони праці в організації: уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці, їх обов'язки і права.
40. Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії.
41. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі на підприємстві АПК.
42. Атестація робочих місць за умовами праці: мета, основні завдання та зміст атестації.
43. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці.
44. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці.
45. Організація проведення інструктажів з питань охорони праці. Стажування (дублювання) та допуск працівників до самостійної роботи.
46. Організація проведення вступного інструктажу з питань охорони праці на підприємстві.
47. Організація проведення первинного інструктажу з питань охорони праці на підприємстві.
48. Організація проведення повторного інструктажу з питань охорони праці на підприємстві.
49. Організація проведення позапланового інструктажу з питань охорони праці на підприємстві.
50. Організація проведення цільового інструктажу з питань охорони праці на підприємстві.
51. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини. Втома.
52. Гігієна праці, її значення. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці.
53. Загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці.
54. Вимоги охорони праці до розташування виробничого і офісного обладнання та організації робочих місць на підприємстві.
55. Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом.
56. Умови ураження людини електричним струмом. Ураження електричним струмом при дотику або наближенні до струмоведучих частин і при дотику до неструмоведучих металевих елементів електроустановок, які опинилися під

напрутою.

57. Напряга кроку та дотику.
58. Категорування приміщень за вибухопожежною і пожежною небезпекою.
59. Класифікація вибухонебезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон.
60. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту. Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах.
61. Категорування споруд за вибухопожежною і пожежною небезпекою.
62. Класифікація будівель та споруд за ступенем вогнестійкості.
63. Системи протидимного захисту, їх призначення, загальні поняття.
64. Системи оповіщення людей про пожегу і керування евакуацією, їх призначення, загальні поняття.
65. Системи пожежного спостереження, їх призначення, загальні поняття.
66. Блискавкозахист, призначення, загальні поняття.
67. Вогнезахист конструкцій: види, призначення, загальні поняття.
68. Протипожежні перешкоди: види, призначення, загальні поняття.
69. Пожежний інвентар: види, призначення, загальні поняття.
70. Пожежний інструмент: види, призначення, загальні поняття.
71. Вогнегасники вуглекислотні: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
72. Вогнегасники порошкові: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
73. Вогнегасники порошкові: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
74. Вогнегасники пінні: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
75. Вогнегасники аерозольні: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
76. Дії особи, яка виявила ознаки пожежі (горіння).
77. Дії посадової особи об'єкта, що прибула на місце пожежі.
78. Дії особи, під час проведення евакуації та гасіння пожежі.
79. Дії особи, яку пожежа застала у приміщенні.
80. Заходи щодо рятівання потерпілих з будинків, які горять, та під час гасіння пожежі.
81. Перша допомога при опіках на пожежі.
82. Загальні поняття про організацію та проведення навчання діям у надзвичайних ситуаціях.
83. Програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях та їхня характеристика.
84. Пожежно-технічний мінімум: призначення, порядок проведення.
85. Протипожежний вступний та первинний інструктаж: призначення, порядок проведення та реєстрації.
86. Протипожежний повторний та позаплановий інструктаж: призначення, порядок проведення та реєстрації.
87. Протипожежний цільовий інструктаж: призначення, порядок проведення та реєстрації.
88. Спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту: призначення, загальні поняття, порядок проведення.
89. Системи пожежної сигналізації, їх призначення, загальні поняття.
90. Системи пожежогасіння, їх призначення, види, загальні поняття.

8. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ, КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ДИСЦИПЛІНИ

За всі види робіт впродовж семестру (виконання практичних вправ, тестування, опитування, обов'язкова самостійна та індивідуальна робота, результати неформальної освіти тощо) здобувач вищої освіти може отримати від 0 до 60 балів.

Оцінювання знань здобувача під час практичних занять відбувається за такими критеріями: своєчасність та правильність виконання ситуаційних завдань з дисципліни; повнота і правильність відповіді під час усного опитування, виконання контрольної та самостійної роботи. Під час оцінювання індивідуальної роботи здобувача враховується її вид, актуальність, правильність виконання, враховується своєчасність та правильність ситуаційних завдань для самостійної роботи з дисципліни та розуміння змісту завдання і його вирішення. Під час оцінювання результатів неформальної освіти здобувача враховується відповідність напрямку та змісту тематики дисципліни, актуальність, документальне підтвердження участі у заході.

Зміст лекційного матеріалу, словник основних термінів, індивідуальні завдання, критерії та форми оцінювання, напрями наукової роботи розміщено на сторінці дисципліни у Moodle <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2770>. Графіки консультацій, проведення індивідуальних занять розміщено на сторінці кафедри <https://www.mnau.edu.ua/faculty-energy/kaf-prof/>. Основними deadline залежно від виду роботи є: наступне практичне заняття, підсумковий контрольний захід зі змістового модулю, атестація, день складання іспиту.

Здобувач вищої освіти має право складати підсумковий семестровий екзамен у письмовій формі під час екзаменаційної сесії, до якої він допускається, якщо за виконання всіх поточних і контрольних заходів, передбачених протягом семестру, набирає 36 і більше балів. У цьому випадку оцінка з дисципліни складається з суми балів, які здобувач отримав протягом семестру, і суми балів за іспит (24-40 балів).

За будь-якої форми освіти перелік, зміст та оцінка роботи і знань здобувача є ідентичною.

№ змістового модулю	Кількість годин		Форма контролю	Кількість заходів	Оцінка		Сума	
	ЛК	ПЗ			min	max	min	max
1	27	27	Практичні роботи	2	5	9	10	18
			Захист робіт, які винесені на самостійне опрацювання	2	5	9	10	18
			Опитування та спостереження за роботою на парі	2	5	7	10	14

		Разом по змістовому модулю	6			30	50
2		Практичні роботи	2	5	9	10	18
		Захист робіт, які винесені на самостійне опрацювання	2	5	9	10	18
		Опитування та спостереження за роботою на парі	2	5	7	10	14
		Разом по змістовому модулю	6			30	50
Всього						60	100
Залік у письмовій формі						10	15
Індивідуальна робота, у т.ч.:							
		- Написання тез доповідей, участь у конференції				5	10
		- Участь у заходах неформальної освіти за наявності документального підтвердження				3	5
		- Індивідуальне завдання				1	8
Всього по навчальній дисципліні						60	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти, та шкала оцінювання - залік

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
82-89	B	4 (добре)
75-81	C	4 (добре)
64-74	D	3 (задовільно)
60-63	E	3 (задовільно)
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання 2 (незадовільно)
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 2 (незадовільно)

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Лабораторія охорони праці та безпеки життєдіяльності
 Навчальний корпус №2, вулиця Крилова, 17А
 Спеціальне технічне обладнання:
 Мультимедійне обладнання:
 - екран проєкційний – 1 шт.
 - проєктор ACER PJ-DLP X128H MRJQ811.001 – 1 шт.
 - ноутбук HP ProBook 4330s (XX945EA) 13.3" LED, Intel Core i3-2310M (2,1 ГГц) / RAM 2 ГБ / HDD 320 ГБ / Intel HD Graphics 3000 / DVD Super Multi DL / LAN / Wi-Fi / Bluetooth 3.0 – 1

Прикладне програмне забезпечення:
 Корпоративне ліцензування «Volume Licensing», Parent program: OPEN 93947897ZZE1608, Software Assurance (SA) №63986644, 63986649, 63986652;
 MS Excel; MS Word; Google Chrome; Mozilla Firefox
 Доступ до мережі Internet.
 Онлайн-сервіс відеозв'язку (на власних серверах) на базі Jitsi Meet.
 Інформаційне забезпечення:
 Навчальні фільми.
 Презентації у режимі PowerPoint.
 Стенди – 7 шт. :
 - захисне вимкнення;
 - пожежна сигналізація;
 - дія електричного струму на організм людини;
 - конструкція вогнегасника;
 - засоби індивідуального захисту;
 - структурно-модульна система дисципліни;
 - охорона праці в галузі.
 Плакати – 4 шт. :
 - охорона праці при технічному обслуговуванні та ремонті машин с.-г. техніки;
 - охорона праці в рослинництві;
 - охорона праці в тваринництві;
 - електробезпека.

Лабораторні установки та обладнання:
 1. Технічне оповіщення вантажопідійомних машин
 2. Визначення шуму та вібрації в кабінетах с.-г. машин.
 3. Визначення запиленості повітря.

Первинні засоби пожежогасіння – 1 комплект
 Медична аптечка – 4 шт.
 Протигази – 15 шт.
 Респіратори – 25 шт.
 Актимометр – 5 шт.
 Анемометр – 5 шт.

Психрометр – 5 шт.
 Газоаналізатор – 1 шт.
 Прилад ВШВ-003 – 5 шт.
 Люксметр – 8 шт.
 Мегометр – 1 шт.
 Устаткування:
 Столи – 12 шт.
 Стільці – 24 шт.
 Дошка для крейди темно-зеленого кольору – 1 шт.
 Стіл для викладача – 1 шт.
 Стілець для викладача – 1 шт.
 Шафа для зберігання обладнання – 2 шт.
 Кафедра – 1 шт.

10. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНИХ АКТІВ

10.1. Базова література

1. Желібо С. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Київ, 2019. 344 с.
2. Яремко З. М. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Львів, 2015. 301 с.
3. Бегун В. В., Науменко І. М. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки) : навч. посібник. Київ, 2017. 344 с.
4. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 1. Техногенна та природна небезпека / за ред. В. В. Могильниченка. – Київ, 2017. 636 с.
5. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 2. Організація управління в надзвичайних ситуаціях / за редакцією В. М. Антонця. – Київ, 2017. 303 с.
6. Аветисян В. Г. Рятувальні роботи під час ліквідації надзвичайних ситуацій : посібник. – Київ, 2016. 398 с.
7. Безпека життєдіяльності : навчальний посібник / [М. А. Касьянов, Ю. П. Ревенко, В. О. Медяник та ін.]. – Луганськ, 2017. 284 с.
8. Михайлюк В. О. Цивільна безпека : навчальний посібник / В. О. Михайлюк, Б. Д. Халмуратов. – Київ, 2018. 158 с.
9. Яким Р. С. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Львів, 2015. 304 с.
10. Яремко З. М., Муць І. Р., Галаджун Я. В. Безпека життєдіяльності: навч. посібник. Львів, 2017. 268 с.
11. Кіт Л. Я. Основи рятування і збереження життя людини у невідкладному стані. – Львів, 2017. 135 с.
12. Охорона праці : навч. посібник / З. М. Яремко, С. В. Тимошук, С. В. Писаревська, О. Б. Стельмахович. Львів, 2018. 430 с.

10.2. Допоміжна література

1. Яблуновська К. О. Екологічна підготовка майбутніх викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, уклад. К. О. Яблуновська // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 5-19 березня 2018р. – ІПТО. – Режим доступу: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4733>
2. Яблуновська К. О. Екологічна підготовка інженерів-педагогів аграрної галузі, уклад. К. О. Яблуновська // Регіональна культура в умовах глобалізації : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Глухів, 22-23 травня 2018 р. - Глухів : ВМУРЛ „Україна”, 2018.
3. Яблуновська К. О. Удосконалення викладання дисципліни безпеки у вищих навчальних закладах, уклад. К. М. Горбунова, В. М. Курепін, К. О. Яблуновська // Причорноморська регіональна науково-практична конференція професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 25-27 квітня 2018 р. – Миколаїв: Миколаївський національний аграрний університет. – Режим доступу: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3900>
4. Яблуновська К. О. Екологічна психологія та психопедагогіка у системі підготовки майбутніх викладачів аграрної галузі, уклад. К. О. Яблуновська // Причорноморська регіональна науково-практична конференція професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 25-27 квітня 2018 р. – Миколаїв: Миколаївський національний аграрний університет. – Режим доступу: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3897>
5. Яблуновська К. О. Принципи формування екологічної компетентності у майбутніх викладачів аграрних закладів, уклад. К. О. Яблуновська // Науковий вісник: збірник наукових праць випуск 14, м. Київ, 2018р. – ІПТО.
6. Яблуновська К. О. Екологічна освіта в системі підготовки майбутнього фахівця, уклад. К. О. Яблуновська // Теорія і методика професійної освіти: електронне фахове наукове видання випуск 14, м. Київ, 2018р. – ІПТО. - Режим доступу: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4735>
7. Яблуновська К. О. Використання інтерактивних методів навчання при вивченні курсу «Основи охорони праці» у вищих навчальних закладах, уклад. К. О. Яблуновська // Причорноморська регіональна науково-практична конференція професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, квітня 2020 р. – Миколаїв: Миколаївський національний аграрний університет.
8. Яблуновська К. О. Екологічна свідомість у системі наукових понять, структура та типи, уклад. К. О. Яблуновська // Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 6-7 грудня 2018 р.

9. Яблуновська К.О. Формування екологічної компетентності засобами інтерактивних технологій, уклад. К.О. Яблуновська // Інноваційні підходи до розвитку сучасної освіти: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Дніпро, 28 лютого 2019 р. – Режим доступу: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6424>

10. Яблуновська К.О. Організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів, уклад. К.О. Яблуновська // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 18-28 березня 2019 р. – Режим доступу: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6423>

11. Яблуновська К.О. Особливості формування екологічної компетентності студентів засобами факультативу "Екологія довкілля", уклад. К.О. Яблуновська // Професійне навчання персоналу – Європейський вибір: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, травень 2019 р.

12. Яблуновська К. О. Формування екологічної культури під час навчання фахівців економічного профілю. *Modern Economics*. 2021. № 26(2021). С. 190-194. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V26\(2021\)-29](https://doi.org/10.31521/modecon.V26(2021)-29).

10.3. Законодавчо-нормативні акти

1. Про охорону праці: закон України від 14 жовтня 1992 року N 2695-XII / Верховна рада України. – К.: Відомості Верховної ради, 2012. – № 48. – 16 с.

2. Кодекс законів про працю України: від 10.12.1971 № 322-VIII / Верховна рада України. – К.: Держгірпромнагляд, 2015. – 57 с.

3. Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р. № 1112 / Кабінет Міністрів України // Охорона праці. – 2015. - № 7. – С. 18-24.

4. Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці: наказ Держнаглядохоронпраці від 08.06.2004 р. № 151 / Держгірпромнагляд // Охорона праці. – 2014. - № 6. – С. 23-29.

5. Про затвердження порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: постанова Кабінету Міністрів України № 444 від 26.06.2013 р. / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-%D0%BF>.

6. Правила пожежної безпеки в Україні: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30 грудня 2014 року № 1417 / Міністерство внутрішніх справ України. – Режим доступу: <http://ppb2015.io.ua/>.

7. Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства: наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55 / Держгірпромнагляд // Охорона праці. – 2014. - № 9. – С. 2-7.

8. Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці: наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56 / Держгірпромнагляд // Охорона праці. – 2014. - № 11. – С. 8-12.

9. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці: наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15 / Держгірпромнагляд // Охорона праці. – 2014. - № 11. – С. 15-22.

10. Положення про розробку інструкцій з охорони праці: наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9 / Держгірпромнагляд // Охорона праці. – 2014. - № 10. – С. 14-17.

11. Типове положення про службу охорони праці: наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255 / Держгірпромнагляд // Охорона праці. – 2015. - № 1. – С. 8-13.

12. Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій: наказ Держнаглядохоронпраці від 17.06.1999 р. № 112 / Держгірпромнагляд // Охорона праці. – 2015. - № 3. – С. 15-23.

13. Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві: наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132 / Держгірпромнагляд // Охорона праці. – 2015. - № 3. – С. 29-31.

14. Побудова, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці: рекомендації Голови Держгірпромнагляду 07.02.2008 р. / Держгірпромнагляд // Охорона праці. – 2015. - № 8. – С. 3-5.

10.4. Інформаційні ресурси

1. Безпека життєдіяльності [Електронний ресурс] / О.І. Запорожеш, Б.Д. Халмуратов та ін. – К.: Центр учбової л-ри, 2013. – 448 с. Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/1041986/>

2. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник [Електронний ресурс] / І.П. Пістун. – Суми: Вид-во «Університетська книга», 1999. – 301 с. Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/2191331/>

3. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності людини: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Р.С. Яким. – Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. – 304 с. Режим доступу: https://www.studmed.ru/yakim-rs-bezpeka-zhittvedvalnost-lyudiniukr-mova_948c3f2351b.htm